

บทที่ ๒

การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมื่อพูดถึงความหมายของสื่อการสอน หรืออุปกรณ์การสอน บุคคลส่วนมากมักจะนึกถึงวัสดุอุปกรณ์ราคาแพง เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เทปบันทึกเสียง ฯลฯ ทำให้เกิดการท้อถอยเพราะสื่อที่กล่าวเหล่านี้มักมีราคาแพง ทำให้ครูตลอดจนผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าสื่อการสอนเป็นเรื่องสิ้นเปลือง แต่แท้ที่จริงแล้วสื่อการสอนไม่ได้หมายถึงอุปกรณ์ราคาแพงแต่เพียงอย่างเดียว หากประกอบด้วยวัสดุบางอย่างที่มีราคาถูกด้วย (นิสิตปริญญาโท ภาควิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๒ : ๓) สิ่งใดก็ตามที่ครูนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อความหมาย ไม่ว่าจะ เป็นหนังสือในห้องสมุด หรือทรัพยากรจากแหล่งชุมชน เหล่านี้ล้วนเป็นสื่อการสอนด้วย (Shores 1960 : 1) นอกจากนี้วัสดุอุปกรณ์ หนังสือ และแหล่งทรัพยากรจากแหล่งชุมชนแล้ว เกอลาด (Gerlach 1971 : 282) ถือว่า บุคคล ตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน หากสิ่งเหล่านั้นช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะและทัศนคติได้แล้วก็จัดได้ว่าเป็นสื่อการสอน เช่นเดียวกัน นักการศึกษาบางคนกล่าวว่า สื่อการสอนหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการสอนของครูมีผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย (ประดิษฐ์ ชวบเจริญ ๒๕๒๐ : ๑๔๕)

รวมความแล้ว สื่อการสอนหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้สอนนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล เหตุการณ์ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนถึงกิจกรรมและวิธีการต่าง ๆ

แนวความคิดในการนำสื่อการสอนมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา

การสอน เป็นการจัดสถานการณ์ สภาพการ หรือกิจกรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียน หรือผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเรียนรู้โดยง่าย (อัญชสี แจ่มเจริญ และ สุกัญญา ธาวิวรรณ ๒๕๒๓ : ๕๕) การสอนเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน ในอันที่จะทำให้การสอนบรรลุเป้าหมาย

ของการศึกษา ผู้สอนจึงต้องเสาะแสวงหาเทคนิคและกลวิธีต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบ มีคุณธรรมและมีทัศนคติที่ถูกต้อง ซึ่งสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้สอนจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนได้อย่างกว้างขวางก็คือสื่อการสอน เพราะสื่อการสอนจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ มากที่สุด และช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งมีโอกาสด้านการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ด้วย ดังที่ ริชชี (Richey 1958 : 201) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้นถ้าใช้สื่อการสอนเข้ามาสอนเนื้อหา นอกจากนี้เด็กวัยนี้มักเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง สนใจในสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม ซึ่งการนำสิ่งที่เป็นรูปธรรมมาใช้ในการสอนนั้น สื่อการสอนนับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทมากที่สุด ดังนั้นสื่อการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาใช้ในการสอนระดับประถมศึกษา เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

คุณค่าของสื่อการสอน

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการสอนไว้มากมาย พอสรุปได้ดังนี้ คือ สื่อการสอนช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เข้าใจเนื้อหาได้อย่างแจ่มแจ้งในระยะเวลาสั้น เกิดความรู้กว้างขวางและลึกซึ้ง และเกิดการเรียนรู้ที่คงทน สื่อการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน สร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุข ไม่เบื่อหน่าย และมีความสนใจในบทเรียนยิ่งขึ้น แต่คุณค่าของสื่อการสอนจะเป็นไปตามที่กล่าวก็ต่อเมื่อมีผู้นำไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกวิธี ลำพังสื่อการสอนเพียงอย่างเดียวจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ได้เลย ดังนั้นผู้สอนควรศึกษาถึงสิ่งต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับตัวสื่อการสอน และการใช้สื่อการสอนอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เพื่อให้สื่อการสอนยังคงคุณค่าตามที่กล่าว

คุณค่าของการใช้สื่อการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา

✓ ดังได้กล่าวแล้วว่า คุณค่าของสื่อการสอนไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวสื่อเอง สื่อการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อถูกนำไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม ในเรื่องนี้ แบทเชลเดอร์ (Batchelder 1956 : 176) กล่าวว่าสื่อการสอนไม่มีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง เฉพาะตัวของสื่อการสอนไม่สามารถกระทำให้เกิดภาวะทางการศึกษาสำเร็จลุล่วงได้ แต่ถ้าสื่อการสอนเหล่านี้ได้รับการเลือกอย่างฉลาด มีการประเมินค่าอย่างเหมาะสมและ ใช้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมากมาย ทักษะและ ความสามารถในการใช้สื่อการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ในการใช้สื่อการสอนนั้น ไฮสส์ และคณะ (Heiss and Others 1950 : 288 - 289) ได้ให้ข้อคิดไว้ดังนี้ คือ การใช้สื่อการสอนจะต้องปรับปรุงให้เหมาะกับบุคลิกภาวะทางสติปัญญาของผู้เรียน เหมาะกับ ธรรมชาติและขอบเขตแห่งประสบการณ์เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ ยิ่งกว่านั้นสื่อการสอนแต่ละชนิด ย่อมมีขอบเขตเฉพาะของตัวเอง สื่อการสอนเป็นแต่เพียงสิ่งที่จะช่วยการเรียนรู้ให้ดีขึ้น มิได้หมายความว่า จะเป็นสิ่งที่ใช้แทนการพูดการเขียนที่ผู้เรียนจะได้รับความรู้หรือประสบการณ์ โดยตรง สื่อการสอนนั้นไม่ควรนำมาใช้เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน แต่ควรใช้เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดความสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีกิจกรรม และความคิดกว้างขวางขึ้น นอกจากนี้ มีข้อคิดเห็นที่สำคัญและควรคำนึงคือ การนำสื่อการสอนที่เป็นของจริงมาใช้ประกอบการ สอนย่อมจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้รูปภาพหรือสไลด์ แต่ถ้าไม่มีของจริงรูปภาพหรือ สไลด์จะมีประสิทธิภาพดีกว่าไม่ใช้สื่อการสอนเลย

การวางแผนการใช้สื่อการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา

การใช้สื่อการสอนนับว่ามีความสำคัญต่อผลการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะว่าถ้าใช้สื่อการสอนไม่ถูกต้องย่อมจะได้ผลน้อยหรือมีค่าเท่ากับไม่ได้ใช้เลย หากเป็น ดังนี้ย่อมไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ฉะนั้นการใช้สื่อการสอนแต่ละครั้งจึงควรจะได้พิจารณาให้ ที่ถ่วงและวางแผนการใช้อย่างรอบคอบ การใช้สื่อการสอนที่ดีควรวางแผนไว้ เป็นลำดับขั้น คือ ต้องมีการเลือก การเตรียมใช้ การใช้ และการติดตามผลการใช้

การเลือก

การเลือกถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลวในการใช้สื่อ เพราะถ้าเลือกสื่อได้เหมาะสมแล้วการปฏิบัติในขั้นต่อไปจะไม่เกิดผลแม้ว่าสื่อการสอนนั้นจะดีเพียงใดก็ตาม การเลือกสื่อขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้สอน ซึ่งจะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนรอบคอบ วิททิช (Wittich 1962 : 483) ได้ให้ข้อคิดว่าการเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมควรมียุทธศาสตร์สำคัญที่ว่า สื่อการสอนนั้น ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายเพียงใด

การเตรียมใช้

เมื่อเลือกสื่อที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์แล้วก่อนจะไปใช้ควรให้มีการเตรียมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการใช้ให้พร้อม เพื่อผลที่ดีที่สุดซึ่งได้แก่การเตรียมสื่อ เตรียมผู้สอน เตรียมผู้เรียน และเตรียมสถานที่

การใช้

การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมจะเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ได้ แต่การใช้ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวว่าจะใช้สื่อใดเมื่อใด เท่าไรหรืออย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชาที่สอน พื้นฐานและความเข้าใจถูกต้องของผู้เรียน รวมทั้งคุณประโยชน์ของตัวสื่อเอง ผู้ใช้จะต้องตัดสินใจถึงความเหมาะสมในการใช้เอง การใช้สื่อการสอนที่ไม่เหมาะสมหรือกรณีที่เป็นต้องใช้อาจเป็นความพยายามที่สูญเปล่า

การติดตามผลการใช้

ในระหว่างการใช้หรือภายหลังการใช้สื่อการสอนทุกครั้ง ผู้สอนและผู้เรียนควรจะได้ร่วมกันประเมินผลของการใช้ เพื่อหาข้อบกพร่องสำหรับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การใช้ในโอกาสต่อไปดีขึ้น รวมทั้งเพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าผู้เรียนได้รับความรู้เพิ่มขึ้น

การใช้สื่อการสอนกับพัฒนาการของเด็กในวัยประถมศึกษา

เป็นที่ทราบกันดีว่า ในการจัดการเรียนการสอนนั้นจำเป็นต้องจัดให้เหมาะสมกับเด็กในวัยต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะว่าเด็กในวัยต่าง ๆ มีพัฒนาการไม่เหมือนกัน เป็นต้นว่า ความสนใจ ความพร้อม ซึ่งแตกต่างกันโดยธรรมชาติ ตามทฤษฎีของ เพียเจท์ กล่าวว่า การพัฒนาการของเด็กนั้นแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นที่หนึ่งเป็นเด็กแรกเกิดถึง ๒ ขวบ ชั้นที่สองเป็นเด็ก ๒ ขวบ - ๑๑ ขวบ และชั้นที่สามเป็นเด็กตั้งแต่ ๑๑ ขวบขึ้นไป เด็กในระดับอายุต่างกันเหล่านี้มีพัฒนาการต่างกัน เด็กในวัยประถมศึกษาเป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง ๗ - ๑๑ ขวบ ซึ่งเด็กวัยนี้มักเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างโดยอาศัยการจับต้อง มอง เห็นได้ เรียกว่าเป็นขั้นของรูปธรรม การเรียนการสอนจึงควรใช้สื่อมาประกอบเพื่อให้เหมาะสมกับเด็กในวัยนี้ สื่อที่ใช้ควรเป็นสิ่งที่มองเห็นภาพ สามารถมองเห็นหรือจับต้องได้ จึงจะเป็นการช่วยให้การเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าทฤษฎีของ เพียเจท์ ย้ำให้เห็นว่าในชั้นประถมศึกษาครูจะต้องให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยสอนจากกิจกรรม และรูปธรรมให้มาก (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ ๒๕๒๕ : ๑๔๔)

สื่อการเรียนการสอนกับหลักสูตรประถมศึกษาในปัจจุบัน

หลักสูตรประถมศึกษาในปัจจุบันได้กล่าวถึงสื่อการสอน โดยกล่าวว่าสื่อการสอนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการใช้หลักสูตรในฐานะที่สื่อการสอนจะเป็นสิ่งส่งเสริมสนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุถึงจุดหมายของหลักสูตรที่วางไว้ ในเอกสารหลักสูตรได้กล่าวว่า การใช้สื่อการสอนให้เกิดผลดีนั้นครูจะต้องมีการเตรียมนักเรียน และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมอยู่ในสภาพดี พร้อมทั้งจะนำมาใช้ได้ทันที การใช้สื่อการสอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะต้องศึกษาว่าสื่อประเภทใดเหมาะที่จะใช้จัดกิจกรรมใดได้บ้าง จึงจะทำให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมากที่สุด นอกจากนี้ยังกล่าวว่าในโรงเรียนควรมีสถานที่ หรือห้องสำหรับเก็บรักษา และให้บริการสื่อการสอนแก่ครู อุปกรณ์การสอนชนิดต่าง ๆ ได้แก่ อุปกรณ์ประเภทโสตทัศนวัสดุ เครื่องใช้ และวัสดุสำหรับผลิตอุปกรณ์การสอน (วิจัย ราษฎร์ศิริ ๒๕๒๒ : ๖๐ - ๖๓)

ตามที่กล่าวมาข้างี้ให้เห็นว่าสื่อการสอนมีความสำคัญสำหรับการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษาในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง การวิจัยเรื่องนี้จะเป็นคำตอบว่าได้มีการนำสื่อมาใช้
ในการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด

จากการศึกษาความรู้ที่เป็นข้อมูลขั้นพื้นฐาน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้อง แนวคิดใน
การนำสื่อการสอนมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา คุณค่าของสื่อการสอน คุณค่าของการใช้
สื่อการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา การวางแผนการใช้สื่อการสอนในโรงเรียน
ประถมศึกษา การใช้สื่อการสอนกับพัฒนาการของเด็กในวัยประถมศึกษา สื่อการเรียนการสอน
กับหลักสูตรประถมศึกษาในปัจจุบัน ทำให้ทราบถึงความสำคัญของสื่อการสอนที่มีต่อการเรียน
การสอนในระดับประถมศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งความรู้พื้นฐานต่าง ๆ เหล่านี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถ
กำหนดแนวทางในการทำวิจัยเรื่องนี้ได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง
ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยต่าง ๆ ในประเทศไทยที่เกี่ยวกับสถานการณ์ และความต้องการใช้สื่อ
การสอนสำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
ยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อน แต่ได้มีการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น การวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน
ในระดับประถมศึกษา ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด การใช้สื่อการสอนของครู
โรงเรียนประถมศึกษาระดับกรม ซึ่งได้แก่กรมสามัญศึกษา ซึ่งขณะนั้นทำหน้าที่ด้านการ
ประถมศึกษา การใช้สื่อการสอนในการสอนวิชาต่าง ๆ ในระดับประถมศึกษาผู้วิจัยขอนำมา
กล่าวถึง เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

การวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนในระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

วาสนา มหาลลลลลล (๒๕๒๗ : ๑๓๑ - ๑๓๖) ได้วิจัยปัญหาและความต้องการ
สื่อการสอนวิชากลุ่มเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ - ๖ ตามหลักสูตร
พุทธศักราช ๒๕๒๑ ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพ
มหานคร ผลการวิจัยพบว่าสื่อการสอนที่ใช้มากที่สุดได้แก่ กระดานดำ หนังสือเรียน และ

ของจริง ส่วนสื่อการสอนประเภทกิจกรรมและวิธีการพบว่ามีการใช้น้อย เนื้อหาที่เป็นวิชาวิทยาศาสตร์ ครูใช้การทดลองมากที่สุด ส่วนเนื้อหาที่เป็นสังคมศึกษาและสุขศึกษา พบว่าครูใช้การแสดงบทบาทสมมติและกระบวนการกลุ่ม~~ๆ~~ในการผลิตและการใช้พบว่า ครูส่วนใหญ่ไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอนเพราะมีชั่วโมงสอนมาก ทั้งยังขาดความรู้ในการผลิตและการใช้สื่อ/ในส่วนที่เป็นปัญหาอันเกิดจากสถานศึกษาและฝ่ายบริหารคือ ในห้องสมุดมีหนังสือน้อยไม่เพียงพอสำหรับให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ ชั้นเรียนแต่ละชั้นมีนักเรียนมากเกินไป โรงเรียนขาดแคลนสื่อการสอน ขาดงบประมาณ ทางด้านผู้บริหารนั้นปรากฏว่ายังไม่เล็งเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนเท่าที่ควร นอกจากนี้ เจริญใจ บุญหัต (๒๕๐๗ : ก) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการสำรวจความต้องการใช้สื่อทัศนศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นในเขตเทศบาลพระนครและธนบุรี พบว่า ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเป็นจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันพบว่า ครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นในเขตเทศบาลพระนครและธนบุรีส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ และประสบการณ์ในการใช้รวมทั้งการผลิตสื่อในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่าครูใหญ่ส่วนมากยังเป็นผู้ขาดความรู้เกี่ยวกับสื่อทัศนศึกษาด้วย นอกจากการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการใช้สื่อทัศนศึกษาแล้วยังมีผู้วิจัยเกี่ยวกับปัญหาในการใช้สื่อทัศนศึกษาประกอบการสอนในวิชาภาษาไทย ซึ่งอมรรตน์ สุวรรณ (๒๕๑๕ : ง - จ) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาในการใช้สื่อทัศนศึกษาประกอบการสอนวิชาภาษาไทยแก่เด็กไทยอิสลามในระดับประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนวิชาภาษาไทยแก่เด็กอิสลามเป็นจำนวนมากมีความสนใจต่อการใช้สื่อทัศนศึกษาประกอบการสอนเป็นอย่างมาก แต่ยังขาดความรู้ด้านสื่อทัศนศึกษา โรงเรียนต่าง ๆ ยังขาดอุปกรณ์ประเภทเครื่องมือ และครูผู้สอนวิชาภาษาไทยส่วนมากต้องการให้มีอุปกรณ์การสอนอย่างเพียงพอ

แจ่มจันทร์ ปรีชาวิทย์ (๒๕๒๒ : ง - ฉ) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการสื่อการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี ในการใช้หลักสูตรพ.ศ. ๒๕๒๑ พบว่า ครูส่วนมากนำวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นมาเป็นสื่อการสอนโดยยึดเนื้อหา แผนการสอน คู่มือครู และความประหยัดเป็นเกณฑ์ในการเตรียมและ

ผลิตสื่อ ครูใช้สื่อการสอนมากในกลุ่มวิชาทักษะ และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 เกี่ยวกับปัญหาในการผลิตสื่อการสอนพบว่า ครูไม่มีเวลาในการผลิตสื่อการสอนเนื่องจาก
 มีชั่วโมงสอนมาก ขาดงบประมาณและเครื่องอำนวยความสะดวกในการผลิต ครูส่วนมาก
 ต้องการให้กรมวิชาการหรือหน่วยงานต้นสังกัดจัดทำสื่อการสอนบางชนิดที่โรงเรียนจัดทำ
 ไม่ได้ให้โอกาสครูทุกคนเสนอความคิดเห็นและความต้องการในการใช้สื่อการสอน จัด
 ให้มีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาในด้านสื่อการสอน ต้องการการสนับสนุนจากผู้บริหาร ตลอดจน
 ต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณด้านสื่อการสอนให้ นอกจากนี้ครูยังต้องการให้มีศูนย์
 สื่อการศึกษาของโรงเรียนและต้องการให้มีการจัดหาวัสดุสิ้นเปลือง เครื่องมือและห้องผลิต
 สื่อการสอนด้วย

พัชรา อิงคนินันท์ (๒๕๒๓ : ง - ฉ) ได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการผลิตการใช้
 สื่อการสอนของครูระดับประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ครูส่วนใหญ่ให้นักเรียนหา
 วัสดุในท้องถิ่น เศษวัสดุหรือวัสดุราคาเอามาช่วยในการผลิตสื่อการสอน ในการเตรียม
 สื่อการสอนครูกำหนดถึงปัญหาความต้องการตามระดับสติปัญญา และความสามารถของนักเรียน
 โดยใช้สื่อการสอนมากในกลุ่มวิชาทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มวิชาการ
 งานพื้นฐานและอาชีพ สื่อการสอนที่ครูใช้มากที่สุด ได้แก่ กระดาษคำ แผนภูมิ หนังสือเรียน
 และเพลงประกอบการเรียน สื่อการสอนที่มีมากที่สุด ได้แก่ บัตรคำ รองลงมาได้แก่
 แผนภูมิ รูปภาพ หลังจากใช้สื่อการสอนแล้วครูใช้แบบฝึกหัดคำถามและแบบทดสอบเพื่อ
 ประเมินผลการเรียนของนักเรียน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ขาดผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับ
 การผลิตและการใช้สื่อการสอน ครูไม่มีเวลาในการผลิตสื่อการสอนเพราะมีชั่วโมงสอนมาก
 จำนวนสื่อพบว่ายังมีน้อยเกินไป นอกจากนี้ยังขาดแคลนงบประมาณด้านการจัดหา และ
 การผลิตสื่อการสอน ครูมีความยุ่งยากในการขอใช้แหล่งบริการสื่อการสอน ครูต้องการให้
 ทางโรงเรียนจัดผู้มีความรู้ด้านสื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการผลิตและการใช้ ต้องการให้
 วิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิษณุโลก เป็นแหล่งบริการด้านสื่อการสอน
 ต้องการมีความรู้ด้านการผลิตสื่อการสอนราคาเอามาจากเศษวัสดุ หรือวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น
 รวมทั้งความรู้ในการเขียนตัวอักษรในแบบต่าง ๆ

✓ ประสงค์ เป็นนาม (๒๕๒๔ : ก - ข) ได้ศึกษาปัญหาการผลิตและการใช้
สื่อการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. ๒๕๒๔ พบว่า สื่อการสอน
ที่ครูใช้มากคือ กระดานดำ บัตรคำ บัตรประโยค ของจริง หนังสือเรียนและการร้องเพลง
ประกอบบทเรียน สื่อการสอนที่ใช้น้อยคือ วิทยุ เครื่องเทปบันทึกเสียง และเครื่องฉาย
สื่อการสอนที่โรงเรียนมีมากคือ บัตรคำ รูปภาพ และภาพพลิก วิชาที่ครูใช้สื่อการสอนมาก
ที่สุดคือ วิชาทักษะ กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
สิ่งที่เป็นปัญหามากคือ โรงเรียนขาดงบประมาณเพื่อจัดซื้อสื่อการสอน ขาดบุคลากรที่มีความรู้
ด้านสื่อการสอนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการผลิต และการใช้สื่อการสอน สื่อการสอนของ
โรงเรียนมีน้อยเกินไป ครูส่วนใหญ่ต้องการความรู้เรื่องการผลิตสื่อการสอนจากวัสดุเหลือใช้
และวัสดุในท้องถิ่น ต้องการมีความรู้ในเรื่องการใช้สื่อ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริหารส่วนใหญ่
ต้องการให้วิทยาลัยครูบุรีรัมย์มีบทบาทในด้านให้บริการเกี่ยวกับสื่อการสอน และจัด
อบรมเกี่ยวกับสื่อการสอนให้แก่ครู อีกทั้งควรจัดตั้งศูนย์สื่อการสอนระดับโรงเรียน หรือระดับ
กลุ่มโรงเรียนเพื่อให้บริการแก่ครู

ศุทธิ บุญเสริม (๒๕๑๔ : ง - จ) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้โสต-
ทัศนอุปกรณ์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา ภาค ๑๑ พบว่า ครูส่วนใหญ่ในภาค
การศึกษา ๑๑ มีความสนใจการใช้โสตทัศนอุปกรณ์เป็นอย่างมาก แต่ยังคงขาดความรู้ด้านโสต-
ทัศนศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่ามีการขาดแคลนโสตทัศนอุปกรณ์ประเภท เครื่องมือชนิดต่าง ๆ
ครูส่วนใหญ่ต้องการให้จัดอบรมเกี่ยวกับการผลิต การใช้ตลอดจนการเก็บรักษาโสตทัศนอุปกรณ์
ต้องการผู้มีความรู้ด้านโสตทัศนศึกษาให้คำแนะนำช่วยเหลือเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน
ต้องการให้มีหน่วยโสตทัศนศึกษาในโรงเรียน และต้องการงบประมาณสำหรับดำเนินการ
ด้านโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนโดยเฉพาะ

จากการได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ ทำให้ทราบว่า ได้มีผู้ศึกษารวิจัย
เกี่ยวกับสื่อการสอนที่ใช้ในระดับประถมศึกษามาบ้างแล้ว ทั้งในระดับกรม ระดับกลุ่มสาขา
วิชา มีการวิจัยทั้งในกรุงเทพมหานคร และในต่างจังหวัด การได้ทราบงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เหล่านี้ เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย เพราะทำให้ทราบว่า มีข้อค้นพบใดบ้างที่เคยมีผู้ศึกษาไว้ก่อน
และประเด็นที่น่าสนใจอื่นใดอีกที่ยังไม่มีผู้วิจัยไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในต่างประเทศ

✓ ควิก (Quick 1964 : xxxvi, 311) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้สื่อทัศนวัสดุในโรงเรียนประถมคาทอลิก โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจการใช้อุปกรณ์การสอนต่าง ๆ เพื่อที่จะปรับปรุงให้มีการใช้อย่างถูกต้องและกว้างขวางยิ่งขึ้น ผลการวิจัยพบว่าโครงการใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ของโรงเรียนได้รับการสนับสนุนทางการเงินน้อย โรงเรียนยังขาดอุปกรณ์ต่าง ๆ อีกมาก การใช้อุปกรณ์ส่วนมากใช้อุปกรณ์ธรรมดาที่เคยใช้กัน เช่น กระดานดำ บัตรดำ แผนที่ ลูกโลก ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้บ่อย ได้แก่ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหานั้นพบว่าครูมีความรู้สึกยุ่งยากในการใช้อุปกรณ์เนื่องจากขนาดและสภาพของห้องเรียนไม่อำนวย การวิจัยครั้งนี้ได้ผลใกล้เคียงกับการวิจัยของ บิลชิก

(Bilchick 1970 : 2606 - 2607) ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์การใช้สื่อทางสื่อทัศนศึกษาของโรงเรียนชั้นประถมในรัฐโอไฮโอ ผลการวิจัยพบว่า สื่อทัศนวัสดุที่โรงเรียนมีอยู่นั้นไม่เพียงพอกับการใช้ประกอบการเรียนการสอน โรงเรียนบางแห่งไม่สามารถใช้อุปกรณ์ประเภทเครื่องฉายได้ เพราะสภาพของโรงเรียนไม่เหมาะสม โรงเรียนบางแห่งยังขาดอุปกรณ์ประเภทเครื่องบันทึกเสียงและเครื่องฉายอีกมาก ในขณะที่โรงเรียนบางแห่งมีอุปกรณ์โทรทัศน์วงจรปิด และบางแห่งสามารถส่งโทรทัศน์และรายการกระจายเสียงได้เอง

✓ เลเชอร์ (Lasher 1972 : 6837 - 6838) ได้ทำการวิจัยเรื่องทัศนคติที่มีต่อสื่อการศึกษา และความสามารถของครูระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าในด้านการใช้สื่อการสอนครูมีความยุ่งยากในการใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องมือ เช่น เครื่องฉายฟิล์มสตริป เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ครูมีความลำบากในการเลือกสื่อการสอนให้ตรงกับการเรียนรู้

✓ อาร์เทอร์บิวรี (Arterbury 1972 : 4825 A - 4826 A) ได้ศึกษาผลการใช้บริการสื่อการสอนซึ่งจัดบริการโดยศูนย์บริการการศึกษาประจำท้องถิ่นในรัฐเท็กซัส พบว่าครูที่สอนวิชาเฉพาะ และครูชั้นประถมศึกษาใช้บริการที่จะขึ้นโดยศูนย์บริการการศึกษามากกว่าครุมัธยม ครูในสาขาวิชาสังคมศึกษามีแนวโน้มเป็นผู้ใช้น้อยครั้งกว่าครูในสาขาวิชาอื่น ครูที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับสื่อทัศนอุปกรณ์จะใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ประกอบการสอนมากกว่า

ครูที่สอนได้รับทุนของกรมฯ เพื่อไปอบรมที่ต่างประเทศเพื่อเรียนรู้วิธีใช้สื่อทัศนอุปกรณ์ในห้องเรียน

ครูที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม และอุทิศตนที่สำคัญต่อการใช้คือการรับส่งโสตทัศนูปกรณ์
ที่เชิงชัน

การได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา
ในต่างประเทศ ทำให้ทราบว่าได้มีผู้วิจัยถึงการใช้สื่อการสอน และผลของการใช้บริการ
สื่อการสอนในระดับประถมศึกษาในต่างประเทศ ดังได้กล่าวมาแล้ว ทำให้สามารถ
เปรียบเทียบสภาพของสื่อการสอนของโรงเรียนระดับประถมศึกษาของต่างประเทศ ซึ่ง
จัดว่ามีความเจริญก้าวหน้ากว่าประเทศไทย ช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความรู้และความคิดในเรื่อง
เกี่ยวกับสื่อการสอนในระดับประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย